

גנזך המדינה

חוק הארכיונים לקראת המציאות המשפטית והטכנולוגית בת ימינו דילמות מבית ומחוץ

עו"ד שירן שושנה, יועמ"ש לגנזך המדינה,
הלשכה המשפטית במשרד רה"מ

גנזך המדינה

- חוק חופש המידע,
התשנ"ח – 1998

- חוק הגנת
הפרטיות,
התשמ"א - 1981

- חוק זכות יוצרים,
התשס"ח-2007

חוק הארכיונים – התשט"ו – 1955

- חובת
ההפקדה

- זכות העיון

- ביעור חומר
ארכיוני

גנזך המדינה

חוק הארכיונים, התשט"ו, 1955

חוקק במטרה -

" להסדיר את מעמדו של ארכיון המדינה... וכן לקבוע הוראות בכל הנוגע לשמירת חומר ארכיוני בעל ערך במוסדות המדינה, ברשויות המקומיות וברשות הפרט "

(מתוך דברי ההסבר להצעת החוק)

גנזך המדינה – 1949 גנזך המדינה

**הוקם במטרה לנהל את המערכת הארכיונית
בישראל ולשמר את כל החומרים - ממלכתיים
ושאינם ממלכתיים - הנושאים משמעות
הסטורית, לאומית וחברתית בתולדות העם,
המדינה והחברה והם בעלי ערך לשמירה
לצמיתות**

גנזך המדינה

התפיסה הנוהגת כיום:

"כא מידע יש למחוק,
לפי מן המידע שאוסף למען"

התפיסה המשתרשת בעידן הטכנולוגי :

"הכא יש למעך,
חוצץ ממה שהוצרך למעך"

גנזך המדינה

גנזך המדינה

חוק חופש המידע, התשנ"ח – 1998

מן העקרונות שביסוד "הזכות לדעת" :

✓ המידע הוא קניינו של הציבור, והרשות בהחזיקה במידע משמשת כנאמן של הציבור.

✓ זכות הציבור/היחיד לדעת היא זכות בעלת מעמד משפטי נורמטיבי רם מעלה.

✓ הזכות לקבל מידע מן השלטון - היא יסוד מוסד בתרבות שלטונית דמוקרטית.

גנזך המדינה

החריגים לחובת המדינה למסור מידע-

"רשות ציבורית רשאית לדחות בקשה לקבלת מידע באחד
מאלה:

- (1) הטיפול בה מצריך הקצאת משאבים בלתי סבירה;
- (2) המידע נוצר או נתקבל בידה למעלה משבע שנים לפני
הגשת הבקשה ואיתורו כרוך בקושי של ממש;
- (3) לאחר שנקטה אמצעים סבירים, התברר לה שלא ניתן
לאתר את המידע או שאינו מצוי רשותה..."

(סע' 8 לחוק חופש המידע)

גנזך המדינה

" רשות ציבורית לא תמסור מידע שהוא אחד מאלה:

(1) מידע אשר בגילוייו יש חשש לפגיעה בבטחון המדינה, יחסי החוץ שלה, בבטחון הציבור או בבטחונו או בשלמו של אדם...

(3) מידע שגילוייו מהווה פגיעה בפרטיות, כמשמעותה בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן – חוק הגנת הפרטיות), אלא אם כן הגילוי מותר על פי דין;

(4) מידע אשר אין לגלותו על פי כל דין."

(סע' 9 לחוק חופש המידע)

גנזך המדינה

"הוראות חוק זה לא יחולו על הגופים שלהלן, ועל מידע שנוצר, שנאסף או שמוחזק בידיהם -

(1) מערך המודיעין של צבא-הגנה לישראל, ...

(2) שירות הבטחון הכללי ...

(3) המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים..."

(סע' 14 לחוק חופש המידע)

גנזך המדינה

חוק חופש המידע מחריג את חוק הארכיונים מתחולתו:

" הוראות חוק זה לא יחולו על מידע שהעבירה הרשות הציבורית לגנזך המדינה
בהתאם לחוק הארכיונים, התשט"ו-1955 "
(סע' 14(ד) לחוק)

המשמעות - כל בקשה לעיון בחומר ארכיוני המופקד בגנזך תטופל בהתאם לחוק
הארכיונים ולתקנות שהותקנו מכוחו, ולענין זה - תקנות הארכיונים (עיון בחומר
ארכיוני המופקד בגנזך המדינה), התשכ"ו – 1966

בענין זה קובע חוק הארכיונים-

" 10 (א) כל אדם רשאי לעיין בחומר הארכיוני המופקד בגנזך, אך אפשר
להגביל זכות זו בתקנות, ויכול שההגבלה תהיה לפי סוגו של חומר ארכיוני ולפי
תקופה קצובה מזמן היווצרו."

גנזך המדינה

התיקון לתקנות העיון

התיקון, עליו שוקדים בימים אלו, יכלול בין השאר, קיצורים לתקופות החסיון מפני עיון; להלן מס' דוג': (נוסח התיקון אינו סופי, ויתכנו שינויים במידע המופיע במצגת זו ביחס אליו)

- ✓ חומר ארכיוני של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית
30 ← 15
- ✓ חומר ארכיוני בענייני חוץ של משרד החוץ, משרד ראש הממשלה
30 ← 25
- ✓ סטנוגרמות של ישיבות הממשלה ושל ועדות השרים
40 ← 30

גנזך המדינה

חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א - 1981

זכות האדם לפרטיות נובעת וכרוכה בזכויות היסוד שלו
לכבוד ולחירות.

חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו :

7" (א) כל אדם זכאי לפרטיות ולצינעת חיו..."

7" (ד) אין פוגעים בסוד שיחו של אדם, בכתביו או
ברשומותיו."

גנזך המדינה

חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א - 1981

פגיעה בפרטיות מהי?

בין היתר:

2" (6) שימוש בשם אדם, בכינויו, בתמונתו או בקולו, לשם ריווח;

(7) הפרה של חובת סודיות שנקבעה בדין לגבי עניניו הפרטיים של אדם;

(8) הפרה של חובת סודיות לגבי עניניו הפרטיים של אדם, שנקבעה בהסכם מפורש או משתמע;

(9) שימוש בידיעה על עניניו הפרטיים של אדם או מסירתה לאחר, שלא למטרה שלשמה נמסרה;"

גנזך המדינה

! הוראות חוק הגנת הפרטיות גוברות על הוראות חוק הארכיונים, כפי שנלמד מהוראות חוק הארכיונים:

" הופקד חומר ארכיוני שזכות העיון בו מוגבלת, על פי חוק או על פי הסכם,

יחולו עליו אותן ההגבלות גם בגנזך"

(סע' 10(ב) לחוק)

שינויים מרכזיים לעומת ההסדר הקודם:

1. ביטול זכויות יוצרים בחוקים, תקנות, דברי הכנסת ופסקי דין של ערכאות השונות (סע' 6).
2. הרחבת גבולות השטח של "שימוש הוגן" ביצירה (סע' 19(א)).
3. מניית הפעולות המותרות לביצוע בתוכנת מחשב (סע' 24).
4. הקביעה כי ככלל, הבעלות ביצירה מוזמנת היא של היוצר הראשון, למעט ביצירות שהוזמנו על ידי המדינה- שאז היא בעלת זכות היוצרים (סע' 35,36).
5. ככלל, תקופת ההגנה על יצירות היא 70 שנים ממות היוצר (על יצירות שהמדינה בעלת זכות היוצרים בהן – 50 שנים) (סע' 38, 42).

גנזך המדינה מהי הפרת זכות יוצרים?

או "אלו פעולות מותר רק ליוצר לבצע ביצירה"?

העתקה, פרסום, ביצוע פומבי, שידור העמדה לרשות הציבור, עשיית יצירה נגזרת, השכרה. (סע' 11)

מה נחשב, בין היתר, שימוש מותר (ואינו בגדר הפרה)?

– שימוש הוגן – למטרות לימוד עצמי, מחקר, ביקורת, סקירה, דיווח עיתונאי וכו'

– שימוש בהליכים משפטיים

– שידור או העתקה של יצירה הממוקמת במקום ציבורי (פרק ד')

גנזך המדינה

שימושים מותרים בספריות, בארכיונים ובגופים אחרים

30. (א) העתקה של יצירה, שעותק ממנה מצוי באוסף הקבוע של ספריה או של ארכיון, מסוג שקבע השר, מותרת למטרות אלה, ובלבד שלא ניתן לרכוש עותק נוסף של היצירה בתוך פרק זמן סביר ובתנאים סבירים:

- (1) שימור בכל דרך שהיא, של יצירה שעותק ממנה מצוי בידי הספריה או הארכיון, ובלבד שלא ייעשה בעותק לשימור שימוש בעותק נוסף על העותקים שבספריה;
- (2) החלפת עותק של היצירה, שהיה בידי הספריה או הארכיון ואבד, הושמד או נעשה בלתי ראוי לשימוש;
- (3) החלפת עותק של היצירה, שהיה באוסף הקבוע של ספריה אחרת או של ארכיון אחר, ואבד, הושמד או נעשה בלתי ראוי לשימוש."

גנזך המדינה

" 30 (ב) העתקה של יצירה שעותק ממנה מצוי בספרייה או בארכיון שנקבעו כאמור בסעיף קטן (א), בעבור אדם המבקש זאת, מותרת, ובלבד שההעתקה המבוקשת, אילו נעשתה על ידי אותו אדם, היתה מותרת לפי דין; השר רשאי לקבוע טופס בקשה מספריה או מארכיון לעניין סעיף קטן זה."

סע' 4 לחוק הארכיונים–

"בגנזך יופקד כל חומר ארכיוני של מוסדות ממלכתיים שקדמו להקמת מדינת ישראל, וכל חומר ארכיוני של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית שנפסק קיומם ואין מוסד אחר יורש את מקומם, וכל חומר אחר של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית שאינו צריך שימוש עוד ושלא ניתן לבערו לפי התקנות, או שאין בדעתם של המוסד או של הרשות המקומית לבערו אף שניתן לבערו לפי התקנות."

גנזך המדינה

חובת ההפקדה

- על מי חלה?
- על אלו סוגי חומרים היא חלה? (מהותית - רק על חומרים בעלי ערך של מקור?, טכנית - על חומר ארכיוני בכל התצורות והמדיומים או בחלקם?)
- מה היקף החובה (האם ועד כמה חלה החובה גם על גופים מעין ממשלתיים/עסקיים/פרטיים)?
- כיצד יתייחס החוק החדש לרשומות האלקטרוניות המעוררות שאלות בענין היקפי ההפקדה, טכניקת ההפקדה וכיו"ב.

סעי' 1 לחוק הארכיונים-

" "חומר ארכיוני" - כל כתב על גבי נייר או על גבי חומר אחר וכל תרשים, דיאגרמה, מפה, ציור, תו, תיק, תצלום, סרט, תקליט וכיוצא באלה –

(1) המצויים ברשותו של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית, להוציא חומר שאין לו ערך של מקור;

(2) המצויים בכל מקום שהוא ושיש בהם ענין לחקר העבר, העם, המדינה או החברה, או שהם קשורים לזכרם או לפעולתם של אנשי שם;

גנזך המדינה

העיון בחומר ארכיוני

חוק הארכיונים:

10. (א) כל אדם רשאי לעיין בחומר הארכיוני המופקד בגנזך, אך אפשר להגביל זכות זו בתקנות, ויכול שההגבלה תהיה לפי סוגו של חומר ארכיוני ולפי תקופה קצובה מזמן היווצרו.

תקנות הארכיונים (עיון בחומר ארכיוני המופקד בגנזך המדינה), התשכ"ו – 1966 קובעות את ההסדרים לעיון בחומר ואף קובעות את המגבלות על עיון בחומר וחריגיהן

גנזך המדינה

זכות העיון

✓ בבסיס התקנות עומדים עקרונות השיוויון והשקיפות בפני כל אדם, שמתורגמים לכלל: "פתיחת חומר לאחד משמעה פתיחת החומר לציבור כולו".

עקרון זה מעוגן מפורשות בתיקון הנוכחי לתקנות.

✓ עקרון זה יחד עם הרצון להגשים את תכלית החוק ולהעמיד לרשות כל אדם את מירב החומר האפשרי מתנגשים עם הצורך להגן על אינטרסים שונים (בטחוניים, מסחריים, הגנת הפרטיות) מפני חשיפת חומר.

גנזך המדינה

זכות העיון

זכות העיון נסוגה מפני כל הסדר ספיציפי המעוגן בחקיקה
ובתקנות, ובכלל זאת ההסדרים הקבועים ב:

✓ חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א - 1981

✓ תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים),
התשס"ג, 2003

✓ תקנות סדרי הדיון בבתי הדין הרבניים, התשנ"ג-1993

ועוד...

גנזך המדינה

זכות העיון

- אלו כלים טכנולוגיים יינתנו/יאושרו למשרדים לצורך העברת חומרים?
- האם חומרים שנוצרו במקור כדיגיטליים יועמדו לעיון ובאיזו דרך?
- האם חומרים סרוקים יועמדו לעיון או שבמקום שיש מקור ניירי גם הוא יימסר?
- האם יוטלו אגרות על המשתמשים?

גנזך המדינה

ביעור חומר ארכיוני

ביעור חומר במוסדות המדינה וכו'

12. (א) לא יבוער במוסד ממוסדות המדינה או ברשות מקומית חומר ארכיוני, אלא בהתאם לתקנות.

(ב) הגנז רשאי לצוות על צילומו והעתקתו של כל חומר ארכיוני כאמור, לפני ביעורו, ועל הפקדת התצלום וההעתק בגנזך.

ביעור חומר בגנזך (תיקון התשכ"ד)

13. (א) חומר ארכיוני שלדעת הגנז אין צורך עוד לשמרו, רשאי הוא לבערו כעבור שלושים יום מיום שניתנה לחברי המועצה הודעה על הכוונה לבער את החומר. הגנז רשאי לפרסם את ההודעה רשומות, ורשאי כל חבר מחברי המועצה לבקש את פרסומה בעתון יומי. "

גנזך המדינה

ביעור חומר ארכיוני

ביעור חומר שברשות הפרט

- " 14. (א) לא יבער אדם חומר ארכיוני שברשותו הפרטית אלא על פי היתר מאת הגנז, פרט לחומר שהוצע להפקדה בגנזך והגנז סירב לקבלו.
- (ב) סירב הגנז לתת היתר, רשאי האדם שהחומר נמצא ברשותו לערער תוך שלושים יום לפני המועצה והחלטתה תהיה סופית. "

גנזך המדינה

התפתחות החקיקה

פקודת הראיות אימצה את כלל הראיה הטובה ביותר:

מקום שבו מעוניינים להציג מסמך לשם הוכחת תוכנו צריך להגיש את המקור ולא העתק הימנו.

- 2005 – תיקון תקנות העדות (העתקים צילומיים), התש"ל – 1969: בתנאים מסוימים העתק סרוק של מסמך שמקורו בוער יוכל לשמש כראיה לכאורה.
- 2005 - במקביל -תיקון תקנות הארכיונים (שמירתם וביעורם של תיקי בתי משפט ובתי דין דתיים), התשמ"ו - 1986 באופן שמתיר לבער חומר ניירי 10 ימים לאחר סריקתו.
- 2008 - תיקון תקנות הארכיונים (ביעור חומר ארכיוני במוסדות המדינה וברשויות המקומיות), התשמ"ו - 1986 – מאפשר סריקת תעודות שגרתיות ומסמכים נוספים בתנאים מסוימים תוך ביעור המקור ושמירת העותק הסרוק. נכון להיום התיקון חל על יחידה ממשלתית אחת.

גנזך המדינה

- האם תקופת השמירה של חומר ניירי תהא אותה תקופה גם ביחס לחומר סרוק?
- כיצד יישמר חומר שנוצר באופן דיגיטלי ואינו מיועד לביעור?
- האם המרה לפורמט חדש באמצע תקופת שמירה נחשבת ביעור?
- האם סריקה מהימנה מחייבת סריקה המשמרת צבעים, תבליטים וכו'?